

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Niny Rapo pod tytułem "Competence potential of sturtup founders in Poland", napisanej na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem prof. dr hab. Aldony Glińskiej – Neweś i dr Miguela Pereiry Lopes

Podstawa formalna

- Podstawą sporządzenia recenzji jest pismo z dnia 12.06.2023, prof. dr hab. Aldony Glińskiej- Neweś informujące o powołaniu mnie przez Radę Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu na recenzentkę rozprawy doktorskiej mgr Niny Rapo.
- W ocenie merytorycznej uwzględniono wymogi określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2021 poz. 478), w szczególności z art. 187 tejże ustawy.
- Przedmiotem oceny jest praca pisemna zredagowana w języku angielskim (art. 187 p.3), o łącznej objętości 122 stron (wraz z bibliografią i załącznikami). Praca zawiera niezbędne elementy typowe dla takiego dzieła, w tym wymagane art. 187 p.4 ustawy streszczenie, i została przedstawiona w formie, która umożliwia jej ocenę.

Recenzja zawiera ocenę pracy w następujących aspektach: zasadności podjętego tematu i doboru celów pracy, oceny zastosowanych metod badawczych, oceny formalnej, merytorycznej oceny rozprawy i oceny ogólnej stanowiącej konkluzję recenzji.

1. Ocena doboru tematu i celów badawczych

Opiniowana praca dotyczy problemu uwarunkowań potencjału kompetencyjnego założycieli startupów w Polsce. Zmiany w rzeczywistości gospodarczej, takie jak globalizacja, postęp technologiczny, rozwój gospodarki opartej na wiedzy wywierają w ostatnich latach coraz większy wpływ na gospodarkę i społeczeństwo, co powoduje, że wzrasta zapotrzebowanie na szybkie, elastyczne i innowacyjne rozwiązania dostarczane przez organizacje. Oczekiwania te spełniają startupy, których celem jest opracowywanie unikalnych

i przełomowych produktów lub usług, które stają się niezastąpione i zmieniają zakorzenione sposoby myślenia i sposób prowadzenia działalności w poszczególnych branżach. Ze względu na to, że wiele startupów ostatecznie upada istnieje zapotrzebowanie na badania, których celem jest zidentyfikowanie kluczowych obszarów ich sukcesu. Dlatego uwaga wielu badaczy skierowana jest na charakterystykę ich założycieli w celu zidentyfikowania zestawu kluczowych kompetencji wpływających na sposób prowadzenia przez nich biznesu. W związku z tym uważam, że badania skupiające się na przypadkach założycieli startupów i ich charakterystykach są jak najbardziej uzasadnione i potrzebne.

Dokonany przez Doktorantkę wybór pola badawczego, uważam za trafny i spełniający wymagania stawiane pracom doktorskim. Z tego także powodu wybór podmiotu do badań uważam za wyzwanie **cenne poznawczo**. Niniejsza praca oprócz walorów teoriopoznawczych, ma także istotną **wartość dla praktyki zarządzania**, ponieważ wskazuje, jakie cechy demograficzne, kompetencje i modele myślowe założyciela definiują startup i osiągnane w jego ramach wyniki. Konkludując, warto podkreślić, że podjęta w pracy tematyka **jest istotna i aktualna** oraz świadczy o dobrym rozeznaniu Doktorantki w **wyzwaniach nauk o zarządzaniu i jakości**.

Główny **cel rozprawy** określono jako „...developing a research model in order to identify relationships between startup founders' demographics, their competence potential, individual perceptions of success, and the outcomes of startup performance (s.3). Cel ten ściśle odnosi się do tematu pracy i zagadnień w niej poruszanych.

Problem badawczy został doprecyzowany w oparciu o pięć pytań badawczych.

1. How does startup founders' demographics affect the competence potential of startup founders?
2. How does startup founder's demographics affect startups performance outcomes?
3. How does the startup founder's competence potential affect startup performance outcomes?
4. How does startup founder's demographics affect the founders' definition of success?
5. How does the startup founder's competence potential affect the founders' definition of success?

Uważam, że cel oraz pytania badawcze zostały sformułowane poprawnie oraz cechuje je **istotność poznawcza**. Pozwalają zidentyfikować zadania badawcze składające się na rozwiązanie podjętego problemu, wyrażając obszar, przedmiot i zakres studiów literaturowych oraz badań empirycznych. Pomimo pozytywnej oceny pytań powstaje jednak wątpliwość, w jakim stopniu możliwa jest identyfikacja wpływu zmiennych demograficznych

na potencjał kompetencyjny założycieli startupów i uzyskiwane przez nie wyniki przy tak niewielkiej próbie i zastosowanej metodzie?

Podsumowując mogę stwierdzić, że praca jest niewątpliwie oryginalna gdyż wzbogaca wiedzę w dotychczasowych badaniach dotyczących rozpoznania szeroko pojętych uwarunkowań potencjału kompetencyjnego założycieli startupów.

2. Ocena zastosowanych metod badawczych

Przyjęta w dysertacji metodyka badań pozostaje w relacji do przyjętych przez Doktorantkę zamierzeń badawczych. Doktorantka przekonująco uzasadniła wybór obszaru badawczego oraz zastosowanych metod i technik badawczych do jego eksploracji. Czytelnie przedstawiła zastosowaną procedurę badania.

Studia literaturowe zostały przeprowadzone **metodą analizy i krytyki piśmiennictwa**, w oparciu 203 pozycje literatury i raporty branżowe. Wywód prowadzony przez Autorkę na podstawie cytowanej literatury jest logiczny i przejrzysty. Na uwagę zasługuje cenna umiejętność selekcji kluczowych pozycji literaturowych dla podjętej problematyki przez Doktorantkę. Reasumując, treści zawarte w teoretycznej części rozprawy, stanowią podstawę dla dalszych rozważań prowadzonych w pracy, przyjętego podejścia badawczego, konstrukcji scenariusza wywiadu i formułowania wniosków.

W części empirycznej rozprawy zastosowano podejście jakościowe i metodę wywiadu częściowo ustrukturyzowanego. Jako cel badań wskazano “... *to operationalize startup performance outcomes, identify the competence potential of Polish startup founders and their demographics, determine how startup founders define personal success and define relationships between all constructs*” (s. 3)

Uzasadniono cele doboru zastosowanej metody oraz opisano narzędzia i procedury wykorzystane w jej ramach. Wyjaśniono także kryteria doboru próby i sposób dotarcia do respondentów. Badanie właściwe zostało poprzedzone pilotażem na próbie $n=3$ respondentów, co pozwoliło zweryfikować przygotowany scenariusz wywiadu.

Doceniam wysiłek Autorki w dotarciu do założycieli startupów, tym bardziej, że badania realizowane były w czasie pandemii COVID-19. Popieram wybór podejścia jakościowego i metody wywiadu częściowo ustrukturyzowanego w niniejszym projekcie badawczym ze względu na możliwość pogłębionego zrozumienia badanych kategorii oraz istoty subiektywnych doznań i ocen badanych przedsiębiorców. Równocześnie odczuwam pewien niedosyt związany ze skrótością przedstawionego opisu metodyki badania.

Dotyczy to przede wszystkim elementów takich jak: identyfikacja luki badawczej, metodyka analizy danych uzyskanych w przeprowadzonych wywiadach, brak mimo takowej deklaracji zamieszczenia w aneksie książki kodów.

Pojawia się także wątpliwość wyrażona w pierwszej części recenzji, mianowicie czy uzyskane dane są wystarczające dla wnioskowania odnośnie charakterystyk demograficznych badanych przedsiębiorców w kontekście relacji badanych w ramach poszczególnych pytań badawczych?

Podsumowując chcę podkreślić, że pomimo pewnych niedostatków opisu **podejście badawcze** zaprezentowane w dysertacji jest poprawne. Doktorantka wykazała się **warsztatem naukowym**, który stanowi **podstawę dla samodzielnego prowadzenia badań naukowych w przyszłości**.

3. Ocena formalna

Praca napisana została w sposób **poprawny językowo i z wykorzystaniem właściwych form stylistycznych**. Język rozprawy jest **komunikatywny**. Styl pisania pracy cechuje swoboda. Doktorantka stosuje bogate słownictwo równocześnie dbając o ekonomię słowa, spójność i precyzję prowadzonych wywodów. Jest czytana i sprawnie porusza się w podjętej problematyce. Rozprawa od strony formalnej przygotowana jest starannie. W tekście występują jednak nieliczne błędy literowe.

Rozplanowanie tekstu, zasady budowy tabel i wykresów nie budzą większych zastrzeżeń. Maszynopis pracy liczy 122 strony, które obejmują tekst podstawowy liczący 98 stron składający się ze wstępu, czterech rozdziałów, dyskusji i konkluzji.

Na pozostałych 24 stronach zamieszczono: bibliografię, spis rysunków oraz spis tabel oraz aneks, w którym zaprezentowano scenariusz wywiadu a także niezbędne streszczenia.

Zaprezentowana struktura pracy jest prawidłowa jednak zaznacza się przewaga wątków teoretycznych nad metodyczno-empirycznymi. Rozprawę charakteryzuje **logiczna struktura**, przede wszystkim z punktu widzenia kolejności wynikania poruszanych i rozwiązywanych problemów oraz **adekwatność treści** w stosunku do tytułów poszczególnych rozdziałów. Trudno znaleźć w dysertacji wątki nadmiarowe.

Po dogłębnej lekturze rozprawy należy stwierdzić, że w rezultacie studiów literaturowych i analiz o charakterze jakościowym, Autorka **zrealizowała postawiony cel** doprowadzając do **skutecznego rozwiązania problemu**.

4. Merytoryczna ocena pracy

Merytoryczna ocena zostanie dokonana w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów recenzowanej dysertacji.

W **rozdziale pierwszym** Doktorantka zaprezentowała kluczowe dla dysertacji pojęcia startupu, innowacji i przedsiębiorczości. W pierwszej części rozdziału skupiła się na wskazaniu zmian oraz warunków w społeczeństwie i gospodarce, które doprowadziły do powstania startupów.

W dalszej części rozdziału Doktorantka scharakteryzowała polski ekosystem startupów na tle ekosystemu europejskiego oraz zaakcentowała ich rolę w tworzeniu i rozpowszechnianiu wiedzy. Podkreśliła także znaczenie startupów w wielu kontekstach tj. jako podmiotów ekspansji gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy, a przede wszystkim generowania innowacji.

W ostatniej części rozdziału Autorka dokonała próby określenia wymiarów i wskaźników sukcesu startupów wyróżniając, istotną dla dalszych rozważań i podjętego procesu badawczego, kategorię czynników indywidualnych.

W rozdziale drugim z kolei Doktorantka skupiła się na osobie założyciela. Wychodząc od teorii Upper Echelons, dowodzi, że cechy najwyższego kierownictwa, a w badanym kontekście założyciela, decydują o strategii i wynikach zarządzanego podmiotu. Ze względu na trudności pomiaru wartości i percepcji najwyższego kierownictwa uwaga twórców teorii Upper Echelons zwraca się w kierunku cech demograficznych. Ścieżką tą podąża także Doktorantka. Szkoda jednak, że wyraźnie nie precyzuje, które cechy demograficzne oraz w oparciu, o jakie przesłanki ma zamiar testować w badaniu (informacja ta znajduje się dopiero na stronie 90 niniejszej dysertacji). W kolejnej części rozdziału Doktorantka dokonuje zasadnej moim zdaniem próby stworzenia profilu założyciela polskiego startupu, biorąc pod uwagę głównie takie czynniki jak: wiek, płeć, doświadczenie zawodowe/ branżowe i wykształcenie.

Rozważania w ostatniej części rozdziału dotyczą kwestii pomiaru kompetencji i kapitału ludzkiego, wskazywanych słusznie przez Doktorantkę, jako ważne czynniki brane pod uwagę przez inwestorów w kontekście decyzji o finansowaniu innowacyjnych przedsięwzięć. Wobec braku pełnego konsensusu w zakresie rozumienia pojęcia kompetencji, warto byłoby także wskazać jednoznacznie definicję przyjętą przez Autorkę w procesie badawczym.

W ostatniej części rozdziału Doktorantka prezentuje model badawczy i uzasadnia przyjęte pytania badawcze w oparciu o literaturę.

Doktorantka nie ogranicza się w swojej pracy jedynie do prezentacji poglądów innych autorów, ale prezentuje także własne przemyślenia i wnioski dotyczące omawianych zagadnień. Warto byłoby jednak częściej i bardziej płynnie wzmacniać własną argumentację, nawiązaniem do poglądów innych autorów. Szkoda, że Doktorantka nie poparła bardziej starannie w oparciu o literaturę prezentowanych tez – np. o wzroście zainteresowania badaczy problematyką startupów w związku z pandemią COVID-19, czy wzrostu zainteresowania problematyką sukcesu startupów

Lekturę tekstu rozdziałów teoretycznych utrudnia nieco brak płynnych przejść pomiędzy poruszonymi wątkami oraz podsumowań, które syntetyzowałyby zagadnienia poruszane w dysertacji oraz umożliwiałyby lepsze zrozumienie poglądów Autorki.

Podsumowując mogę stwierdzić, że treści zawarte w rozdziałach teoretycznych zostały **poprawnie opracowane**. Treści w nich zawarte są starannie wyselekcjonowane, czytelnie przedstawione, zilustrowane autorskimi zestawieniami tabelarycznymi i rysunkami.

Rozdział metodyczny prezentuje opis przyjętego postępowania badawczego. Pomimo skrótowego opisu mogę stwierdzić, że zawarto w nim większość niezbędnych dla dysertacji doktorskiej informacji. Na wysoką i pozytywną ocenę zasługuje w mojej opinii scenariusz wywiadu zamieszczony w aneksie. Jest przygotowany starannie i wskazuje jasno etapy przeprowadzonego wywiadu, poruszane tematy i ich kolejność.

Pomimo pewnych wątpliwości odnośnie zdefiniowania zmiennych modelu oraz ograniczonych jak sadzę możliwości ich weryfikacji w przeprowadzonym projekcie badawczym, pragnę podkreślić, że oceniam pozytywnie zaprojektowane postępowanie badawcze doceniając jego logikę i osadzenie w teorii.

W ostatnim rozdziale zaprezentowano **wyniki badań własnych**. Autorka w tej części pracy odnosi się do postawionych pytań badawczych, ilustrując je cytatami.

W dyskusji Autorka odniosła uzyskane wyniki do badań innych autorów. Jednocześnie nasuwa się pytanie o identyfikację kluczowych wyników i najistotniejszych zdaniem Doktorantki ustaleń, które stanowią wkład badania w nauki o zarządzaniu i jakości np., jakie kompetencje założyciela są kluczowe dla sukcesu startupu? Ponadto szerszego omówienia wymaga wkład niniejszych badań w teorię Upper Echelons.

Wyjaśnienia wymaga także zdanie *“According to Startup Poland Report (2022) most of the Polish startups are specializing in foodtech, edutech and AI technologies which makes the startup included in the research representative”* (s.88).

W ostatniej części pracy Autor formułuje odpowiedzi na pytania badawcze, wskazuje implikacje praktyczne i edukacyjne, ograniczenia przyjętego podejścia badawczego oraz dalsze kierunki badań.

Konkludując należy zaznaczyć, że lektura tego rozdziału pozwala na wysunięcie wniosku, że Doktorantka posiada **wiedzę i dobre przygotowanie warsztatowe do prowadzenia badań** empirycznych. Na uwagę zasługuje umiejętność podjęcia przez Doktorantkę dyskusji naukowej. Zamieszczone w recenzji drobne uwagi o charakterze dyskusyjnym nie umniejszają wartości pracy, ale służą lepszemu poznaniu poglądów Doktorantki.

Wnioski końcowe

Pomimo pewnych wątpliwości o charakterze polemicznym dysertacja jest w mojej opinii udaną próbą rozwiązania aktualnego problemu naukowego z **zakresu nauk o zarządzaniu**, o walorach poznawczych i praktycznych, które uzasadniają poparcie wniosku o nadanie Pani mgr Ninie Rapo **stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości**.

O mojej pozytywnej ocenie decydują:

- aktualność i istotność podjętej w pracy tematyki,
- oparcie rozważań zawartych w pracy na poprawnie dobranej literaturze przedmiotu,
- warsztat badawczy potwierdzony umiejętnością formułowania celów i pytań badawczych oraz doboru instrumentów badawczych,
- poprawna prezentacja i interpretacja pozyskanych w wyniku postępowania badawczego danych,
- wkład teoretyczny w zakresie poszerzenia wiedzy odnośnie czynników determinujących potencjał kompetencyjny założycieli startupów,
- walory praktyczne i edukacyjne uzyskanych wyników.

Ponadto stwierdzam, że Doktorantka przygotowując niniejszą rozprawę **wykazala się wiedzą z zakresu dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości**, przygotowaniem warsztatowym oraz **umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań**.

Przedmiotowa rozprawa spełnia, więc wymogi stawiane pracy doktorskiej, określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r (Dz. U. 2003 Nr 65 poz 595 z późn. zm.), stanowiącym, iż praca doktorska: „*powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w*

danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej”.

Na podstawie powyżej przedstawionej argumentacji stawiam wniosek o dopuszczenie recenzowanej rozprawy doktorskiej Pani mgr Niny Rapo do publicznej obrony.

In my opinion, the dissertation meets the requirements for a doctoral dissertation specified in Article 13, section 1 of the Act on Academic Degrees and Academic Title and Degrees and Title in Art of 14 March 2003 (Journal of Laws 2003, No. 65, item 595, as amended), which states that a doctoral dissertation: "should constitute an original solution to a scientific problem or an original artistic achievement and should demonstrate the candidate's general theoretical knowledge in a given scientific or artistic discipline and the ability to conduct scientific or artistic work independently".

On the basis of the argumentation presented above, I make a conclusion to accept the reviewed doctoral dissertation of Ms. Nina Rapo MA for public defence.

**Kierownik Katedry
Zarządzania Przedsiębiorstwem**
Dagmara Lewicka
prof. dr hab. Dagmara Lewicka